

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ЗЛОЧИННОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ

Розглянуто зміст та особливості основних підходів до профілактики деструктивної поведінки неповнолітніх

Ключові слова: *злочинність, злочинність неповнолітніх; профілактика, підходи до профілактики деструктивної поведінки*

Злочинність серед неповнолітніх традиційно є актуальною проблемою, яка перебуває у центрі уваги як науковців, так і практичних працівників. Делінквентна поведінка підлітків характеризується певними особливостями, що проявляються в її причинах, мотивах здійснення вчинків, динаміці та певних умовах. Аналізуючи ці особливості, науковці зазначають що на поведінку дитини впливає сукупність різноманітних чинників психологічного, біологічного та соціально-економічного характеру. Попередження злочинності неповнолітніх є однією з найважливіших та найактуальніших проблем українського суспільства не тільки в мирний час а й в період військової агресії також.

Як зазначає більшість науковців, на злочинність неповнолітніх передусім впливають загальні криміногенні фактори (на макрорівні), які є наслідком глибинних соціально-економічних, політичних, морально-психологічних суперечностей. Стратифікація суспільства, соціально-економічна нерівність, відсутність реальних можливостей задоволення матеріальних і нематеріальних потреб, бідність, вимушена трудова міграція, смерть батьків, розпад сімей – ось деякі із таких факторів [1].

Неповнолітні, які вчинили кримінально протиправні діяння, особливо насильницького характеру, потребують підвищеної уваги з боку держави, оскільки мова йде про чутливу категорію населення, яка вимагає особливого підходу та ставлення. Запобігання злочинності серед неповнолітніх є одним із пріоритетних напрямків державної політики, що закріплено у законодавстві України.

Профілактика правопорушень серед неповнолітніх являє собою розгалужену систему, що враховує усі можливі причини формування делінквентної поведінки.

Дослідники та практики пропонують застосовувати такі підходи до здійснення профілактики деструктивної поведінки підлітків відповідно до трьох головних цілей:

- усунення факторів ризику;
- виявлення та розвиток особистісних ресурсів (сильних сторін) підлітку;
- створення безпечного підтримуючого середовища [2].

У межах першого підходу перед спеціалістами постає завдання раннього виявлення та усунення несприятливих факторів, які впливають на підвищення імовірності деструктивної поведінки підлітку, наприклад, підвищена тривожність, обумовлена домашнім насильством або складними відносинами між членами родини, низький статус у групі однолітків або ж взагалі виключення/неприйняття до неї тощо. Важливою складовою реалізації профілактичних заходів в межах цього підходу є вивчення впливу на неповнолітнього сім'ї, школи, Інтернет-середовища та інших інституцій для визначення причинно-наслідкових зв'язків у проявах деструктивної поведінки.

Другий підхід – виявлення та розвиток особистісних ресурсів (сильних сторін) підлітку, наприклад, стресостійкості, адекватної самооцінки, вольових якостей, соціальних компетентностей (вміння робити безпечний вибір у власних діях, приймати правильні рішення, брати відповідальність за власну поведінку/вчинок, ефективно спілкуватися та вирішувати конфлікти, висловлювати критику без принижень та образ, ін.). При цьому важливе значення має опанування

підлітками ефективних способів реагування в стресових та/або конфліктних ситуаціях та регулювання емоційними станами.

Третій підхід – створення безпечного підтримуючого середовища, яке сприятиме розвитку підлітку, наприклад, підтримка сім'ї чи групи ровесників, до якої він належить, колективу класу або іншої референтної групи тощо. Такий підхід є одним із важливіших і найбільш перспективних у профілактиці деструктивної поведінки. Окрім безпосередньої роботи з неповнолітніми, цей підхід також акцентує увагу на просвітницько-профілактичній роботі з батьками, бо саме безпечний та розуміючий дорослий є джерелом підтримуючого середовища для дитини.

Отже, попередження злочинності серед неповнолітніх має бути спрямоване на виховання таких моральних цінностей та якостей особистості, що складають основу законослухняної поведінки. Тільки за умови комплексного підходу та взаємодії між різними державними інститутами можливо досягти успіху у боротьбі зі злочинністю серед неповнолітніх.

Список бібліографічних посилань

1. Кримінологія : підручник / А.М. Бабенко, О.Ю. Бусол, О.М. Костенко та ін. ; за заг. ред. Ю.В. Нікітіна, С.Ф. Денисова, Є.Л. Стрельцова. 2-ге вид., перероб. та допов. Харків : Право, 2018. 416 с.
2. Профілактика деструктивної поведінки підлітків (Т. Журавель, Ю. Удовенко). Видавництво ФО-П Буря О.Д. Київ, 2022 144 с.

Одержано 27.02.2023

УДК [159.9:343.54](477)

Аліна Романівна ПОПОВА,

здобувач вищої освіти факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

Світлана Сергіївна СТОРЧАК,

здобувач вищої освіти факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ

ПСИХОЛОГІЧНЕ НАСИЛЬСТВО В СІМ'Ї

В Україні найбільша кількість тяжких правопорушень проти особистості відбувається в сфері сімейно-побутових відносин. Отже, однією з актуальних проблем, що потребує вивчення і вирішення, є проблема насильства в сім'ї.

Ключові слова: *насильство в сім'ї, психологічне насильство, ознаки психологічного насильства, наслідки психологічного насильства.*

Сьогодні проблема домашнього насильства вважається однією з найрозповсюдженіших в усьому світі. В Україні, за даними досліджень, близько 70% жінок зазнають різноманітних форм сімейного насильства та до 35% неповнолітніх систематично застосовуються жорстокі форми покарання. Також, майже половина всіх випадків зґвалтувань, більше третини навмисних убивств і злочинів скоюються в сім'ї [4, с. 73].

Існує декілька видів домашнього насильства – це фізичне, психологічне, економічне та сексуальне. Якщо наслідки фізичного насильства можна побачити одразу, проте, вихід з даної ситуації може виявитися набагато більш швидким, ніж при психологічному насильстві. Якщо щодня людина буде випробовувати на собі принизливі висловлення з боку оточуючих, ізоляцію, ігнорування (що дуже часто буває у стосунках «діти – батьки»), то наслідки цього, як правило, бувають набагато масштабнішими й такими, що важко піддаються корекції. Такі феномени як неадекватні батьківські установки, «удосконалити» дитину, бажання «переломити», психологічне маніпулювання, емоційна депривація, приниження та загрози, заставляють дитину (і навіть дорослу дитину) жертвувати своїми нагальними потребами та почуттями в угоду очікуванням, страхам чи вихованим принципам батьків.